

## Francja: dwa wieki oporu

Bernard Antony

**N**a początku postawmy następujące pytanie: czy rewolucja francuska była nieunikniona?

Jeżeli rozumować zgodnie z rzekomym sensem historii, na który długo powoływali się komuniści, to była ona nieunikniona, ponieważ stanowiła wielki krok poprzedzający rewolucję socjalistyczną, a potem złoty wiek ery komunistycznej. Rewolucja francuska odpowiada historycznie rewolucji burżuazyjnej, tak wychwalanej przez Marksa i Engelsa choćby w *Manifeście komunistycznym*.

Widzieliśmy na przykładzie straszliwych czasów trwających od roku 1917, co zgotowała światu rewolucja komunistyczna, szczęśliwie zatrzymana w Polsce przez wasz wielki naród po zwycięskich zmaganiach robotników w Stoczni Gdańskiej, noszącej, o ironio, imię Lenina.

A jednak wydarzenie, jakim była rewolucja francuska, wcale nie było konieczne, a tym bardziej nieuniknione. Niemniej jednak królestwo Francji w 1789 roku potrzebowało szeroko zakrojonych reform i odnowienia sprawiedliwości społecznej, co przeanalizowali i potwierdzili liczni wybitni myśliciele oraz postacie związane z kontrewolucją.

Charles Maurras<sup>1</sup> wielokrotnie przypominał, że „tradycja jest krytyczna”. A to, co we Francji określa się mianem *ancien régime*, które to pojęcie tak naprawdę oznacza kilka bardzo różnych ustrojów, było w XVIII wieku, a nawet wcześniej, głęboko podkopywane nie tylko złymi wyborami politycznymi naszych królów, jak to zresztą wszędzie się zdarza, ale również przez coraz większy i gorszący rozdzźwięk między ogólnie przyjętymi zasadami chrześcijańskimi a praktykami zbyt wielu książąt Kościoła i Królestwa.

Jak wielkie pomylenie wystąpiło na przykład pomiędzy tym, co ma być oddane Cesarowi, a tym, co powinno być oddane

<sup>1</sup> Charles Maurras  
(1868–1952) – francuski  
polityk i myśliciel,  
założyciel ruchu Action  
Française.

Bogu, w sprawie przyznawania tytułów i dochodów kościelnych zbyt wielu osobistościom, których poglądy i życie miały niewiele wspólnego z ideałem ewangelicznym.

Zaraźliwe idee rewolucji wmieszały się w tę gangrenę społeczną za pośrednictwem myślicieli zwanych ludźmi oświecenia, monarchistycznych deistów, ale zaciekle wrogów Kościoła katolickiego, takich jak Voltaire<sup>2</sup>. Przypomnijmy przede wszystkim najbardziej szkodliwego z nich wszystkich, Jana Jakuba Rousseau<sup>3</sup>, ideologa *Umowy społecznej*, którego myśl była w znacznej mierze inspiracją dla jakobinizmu i wszystkich totalitaryzmów, socjalistycznych oraz komunistycznych, dla młodoturków i nazistów. A jednak rak rewolucji toczył niewielką tylko część szlachty, kleru i rosnącej w siłę burżuazji. Natomiast bunt postępował pod pretekstem działalności filozoficznej za przyzwoleniem zbyt wielu ludzi odpowiedzialnych za kraj.

Przy rozpatrywaniu tego zjawiska spontanicznie przychodzi na myśl rozwój łóż wolnomularskich, z których część, jak choćby Łoża Dziewięciu Sióstr (*Neuf Sœurs*) – został do niej wprowadzony między innymi Voltaire – odegrały bardzo ważną rolę w procesie rewolucyjnym.

Trzeba jednak poznać szerzej rolę tego, co Augustin Cochin<sup>4</sup> nazwał „stowarzyszeniami filozoficznymi”, lożami, akademiami, salonami i klubami. Wszyscy wielcy myśliciele i historycy kontrrewolucyjni, od Maurrasa po naszych przyjaciół Jeana de Vigueriego<sup>5</sup> i Xaviera Martina<sup>6</sup>, wyrazili wdzięczność Augustinowi Cochinowi za jego dzieło, przerwane niestety przez wojnę, podczas której ten żarliwy katolik, podziwiany i szanowany przez swoich jak święty, którym był, umarł śmiercią bohatera. Cochin znakomicie naświetlił mechanizmy wpływu, uwarunkowań, manipulacji, zastraszania i dominacji zapowiadających terror rewolucyjny, zapoczątkowany nie w 1793, ale jeszcze przed 1789 rokiem.

Legenda rewolucji wolności jest jedną z wielkich kłamliwych iluzji historii. Zdobycie Bastylii, zamyślane i zorganizowane przez porozumienie polityków, finansistów i awanturników, którzy chcieli wprowadzić żałosnego księcia Orleańskiego, późniejszego Filipa Égalité, na tron Ludwika XVI, oraz sceny masakr, jakie wtedy miały miejsce, otworzyły drogę niekończącemu się łańcu-

<sup>2</sup> Voltaire, właśc. François-Marie Arouet (1694–1778) – francuski filozof i pisarz epoki oświecenia.

<sup>3</sup> Jean-Jacques Rousseau (1712–1778) – myśliciel polityczny, etyk, pisarz i pedagog doby oświecenia.

<sup>4</sup> Augustin Cochin (1876–1916) – historyk i socjolog francuski, legitymista, zginął w bitwie nad Sommą.

<sup>5</sup> Jean de Viguerie (ur. 1935) – historyk francuski, badacz dziejów katolicyzmu we Francji.

<sup>6</sup> Xavier Martin (1945) – historyk idei politycznych, emerytowany profesor Uniwersytetu w Angers, badacz rewolucji francuskiej.

chowi terroru. Prawda jest taka, że po następujących po sobie zamachach stanu w trakcie tych tak zwanych „wielkich dni” rewolucja zniosła wolność opinii i, co znamienne, prasy, a po zburzeniu Bastylli, planowanym zresztą przez Ludwika XVI, stworzyła w Paryżu czterdzieści więzień przeznaczonych dla więźniów, których nie zamordowała, jak uczyniła to z wieloma tysiącami ofiar ze wszystkich klas, nie wyłączając kilkuset księży i zakonników. Według legendy ciągle podtrzymywanej przez oficjalną ideologię rewolucja ustanowiła wolność, ponieważ sama powstała w imię wolności. To tak, jakby wyłudzac stał się przyzwoitym człowiekiem dlatego, że obnosił się ze swoją uczciwością w momencie, w którym dokonywał kradzieży!

Jak ustalił to – dostarczając dowodów – nasz przyjaciel Reynald Secher<sup>7</sup>, zmiążdzenie Wandei przez jakobiński terror stanowi pierwsze ludobójstwo w historii nowożytnej zgodnie z definicją, jaką nadał temu słowu wybitny polsko-żydowski prawnik, Rafał Lemkin<sup>8</sup>, po przestudiowaniu eksterminacji Ormian i innych chrześcijan przez młodoturków. Rewolucja spotkała się z oporem ludu przywiązanego do swojej wiary, do swojego króla i do swoich wolności, nie tylko na całym zachodzie Francji z jej Wandejczykami i szuanami, ale także w Lyonie i innych licznych prowincjach. Dzięki dziesiątkom tysięcy ofiar ginących według całej gamy okrucieństw, do jakich zdolne jest opętane człowieczeństwo, rewolucja francuska stała się wzorem wielkich potworności dwóch kolejnych wieków. Marks i Lenin oraz ich współzawodnicy, a także Hitler, wyrazili swój podziw dla rewolucji. Jak również przywódcy młodoturków, którzy zresztą wszyscy należeli do wolnomularstwa. Opór i poświęcenie szuanów oraz ogromnej części wiernego duchowieństwa nie był daremny, skoro Kościół mógł podpisać konkordat z Napoleonem, co prawda niesatysfakcjonujący, ale przynajmniej umożliwiający Kościołowi i ludowi wolność wyznawania wiary katolickiej.

Okres rewolucji francuskiej był także czasem działalności pierwszych wybitnych pisarzy kontrrewolucyjnych, których nazwiska możemy tutaj jedynie przytoczyć: Rivarola<sup>9</sup>, Bonalda<sup>10</sup> i Sabaudczyka de Maistre’a<sup>11</sup>. Wiek XIX był natomiast wiekiem powstawania szkół silnej kontrrewolucji intelektualnej we wszystkich dziedzinach. W literaturze: Balzak<sup>12</sup> i Sainte-Beuve<sup>13</sup>;

<sup>7</sup> Reynald Secher (ur. 1955) – francuski historyk

i pisarz, badacz wojen wandejskich.

<sup>8</sup> Rafał Lemkin (1900–1959) – polski prawnik pochodzenia żydowskiego, wprowadził do prawa międzynarodowego pojęcie ludobójstwa.

<sup>9</sup> Antoine de Rivarol (1753–1801) – pisarz i pamfletista francuski, obrońca monarchii po rewolucji 1789 r.

<sup>10</sup> Louis-Gabriel-Ambroise de Bonald (1754–1840) – polityk, myśliciel i pisarz francuski, przeciwnik rewolucji.

<sup>11</sup> Joseph de Maistre (1753–1821) – polityk, pisarz i myśliciel francuski, monarchista, jeden z twórców konserwatyzmu tradycyjalistycznego.

<sup>12</sup> Honoré de Balzac (1799–1850) – pisarz francuski, dziennikarz i krytyk, autor wielotomowej *Komedii ludzkiej*.

<sup>13</sup> Charles Augustin Sainte-Beuve (1804–1869) – francuski pisarz i dziennikarz, prekursor krytyki literackiej.

<sup>14</sup> Hippolyte Taine  
(1828–1893) – francuski  
krytyk literacki, myśliciel  
i historyk sztuki.

<sup>15</sup> Ernest Renan  
(1823–1892) – francuski  
pisarz, filolog, badacz  
historii religii, krytyk  
chrześcijaństwa z pozycji  
scjentystycznych.

<sup>16</sup> Numa Denys Fustel  
de Coulanges (1830–1889)  
– historyk francuski, badacz  
najstarszych instytucji  
starożytnej Grecji i Rzymu,  
prekursor socjologii.

<sup>17</sup> Frédéric Le Play  
(1806–1882) – inżynier,  
ekonomista i socjolog  
francuski, reformator  
społeczny.

<sup>18</sup> Louis Veuillot  
(1813–1883) – francuski  
publicysta katolicki,  
monarchista, zwolennik  
ultramontanizmu.

<sup>19</sup> Restauracja – okres  
ustrojowy we Francji po  
abdykacji Napoleona I  
(1814), obejmujący rządy  
Ludwika XVIII i Karola X,  
zakończony rewolucją  
lipcową 1830 r.

<sup>20</sup> Front Ludowy (Front Populaire) – koalicja partii lewicowych we Francji, które doszły do głosu po 1936 r.

<sup>21</sup> Maurice Barrès (1862–1923) – pisarz i polityk, czołowy przedstawiciel nacjonalizmu francuskiego.

<sup>22</sup> Akcja Francuska – narodowy i monarchistyczny ruch polityczny założony przez Charles’a Maurrasa.

<sup>23</sup> Charles Péguy (1873–1914) – pisarz, poeta i eseista francuski, krytyk nowoczesności.

w naukach historycznych: Taine<sup>14</sup>, Renan<sup>15</sup> i Fustel de Coulanges<sup>16</sup>; w naukach społecznych: Le Play<sup>17</sup>, a w walce katolickiej: Ludwik Veuillot<sup>18</sup>. Dopiero za czasów Trzeciej Republiki nastąpił nowy okres prześladowania antykatolickiego, bezkrwawego, lecz bezlitosnego, gwałtownego i represyjnego, zgodnie z wolą fanatycznego laicyzmu, który dążył do ostatecznego unicestwienia jakiegokolwiek obecności społecznej Kościoła. To Republika partii radykalnej i łódź wolnomularskich wypędziła z Francji główne zgromadzenia zakonne, zlaicyzowała szkolnictwo i zagarnęła dobra kościelne. Nie uniemożliwiło to prężności katolicyzmu społecznego, często związanego z monarchistycznym legitymizmem, którego deputowani w przeciągu całego stulecia, od lat restauracji<sup>19</sup> po epokę Frontu Ludowego<sup>20</sup>, byli inicjatorami prawie wszystkich praw odznaczających się sprawiedliwością społeczną po dewastacyjnym okresie rewolucji.

W zbieżności z tym katolicyzmem społecznym często pojawiają się nurty francuskiego nacjonalizmu republikańskiego, jak ten w wydaniu Maurice’a Barrès<sup>21</sup>, który bardzo szybko, wraz z powstaniem Akcji Francuskiej<sup>22</sup> Charles’a Maurrasa, wielkiego myśliciela i pisarza, pozostającego jego najsilniejszym punktem, przeszedł na pozycje monarchistyczne. Nie można również zapomnieć o wspaniałym poecie Charles’u Péguy<sup>23</sup>, bezpartyjnym socjaliście i patriocie, nawróconym do Chrystusa i Matki Bożej podczas pielgrzymki do Chartres, który poprzez swoją poezję tak pięknie wychwalał świętą Joannę d’Arc. On również, jak Cochin, poległ na froncie, na polu walki.

Po wojnie rok 1920 przyniósł doniosłe zwycięstwo symboliczne. Po tym, jak działacze Akcji Francuskiej, za cenę brutalnych represji i kar więzienia, często manifestowali na rzecz ustanowienia oficjalnych obchodów święta Joanny d’Arc każdego 8 maja, Izba Deputowanych, na wniosek Maurice’a Barrès, przyjęła ustawę. Katolicyzm kontrrewolucyjny i patriotyzm były wówczas zasadniczymi siłami oporu przeciwko postępowi lewicy wzmożo-

nemu powstaniem partii komunistycznej, a potem zjednoczonej z Frontem Ludowym w 1936 roku. Europa kroczyła wtedy ku najgorszemu, a wasz naród ku wielkiej tragedii podwójnej inwazji, nazistowskiej i bolszewickiej, po której nastała długa noc komunizmu.

We Francji, również zwyciężonej, okupowanej, to jednak nie lewica pierwsza podjęła opór. To jest wielkie kłamstwo. Wśród Francuzów niezamierzających zaakceptować niemieckiej okupacji byli tacy, którzy uważali, że należało organizować opór, podążając za marszałkiem Pétainem<sup>24</sup>. Inni wybrali drogę podziemnego oporu zbrojnego, szczególnie po odezwie generała de Gaulle’a w Londynie. Prawda jest taka, że jeżeli za starym i szacownym marszałkiem podążyła znacząca większość francuskich patriotów i chrześcijan, to prawie wszyscy pierwsi członkowie ruchu oporu także wywodzili się z prawicy kontrrewolucyjnej. Jak na przykład pułkownik Rémy<sup>25</sup> czy młody oficer marynarki Honoriusz d’Estienne d’Orves<sup>26</sup>, pierwszy rozstrzelany członek naszego ruchu oporu, czy wielu z tych, którzy, jak Jean-Baptiste Biaggi<sup>27</sup>, dopóki nie odeszli do nieba, najczynniej działali w naszym ruchu Chrétienté-Solidarité<sup>28</sup>.

Wiem, jak bardzo ci wielcy chrześcijanie i przyjaciele Polski są dzisiaj szczęśliwi, że jestem tu z wami, drodzy polscy przyjaciele. ■

*Tłum. Jan Kaznowski*

<sup>28</sup> Chrétienté-Solidarité – stowarzyszenie pomocy prześladowanym chrześcijanom założone i kierowane przez Bernarda Antony’ego.

<sup>24</sup> Philippe Henri Pétain (1856–1951) – francuski polityk, marszałek, szef Państwa Francuskiego (tzw. rządu Vichy, 1940–1944).

<sup>25</sup> Pułkownik Rémy (1904–1984) – właśc. Gilbert Renault, działacz francuskiego ruchu oporu, twórca podziemnej siatki wywiadowczej.

<sup>26</sup> Honoré d’Estienne d’Orves (1901–1941) – oficer marynarki wojennej, działacz francuskiego ruchu oporu, wydany i rozstrzelany przez gestapo.

<sup>27</sup> Jean-Baptiste Biaggi (1918–2009) – francuski adwokat i polityk działający w Akcji Francuskiej, w ruchu oporu, a także w partii Front Narodowy.